

دستاورد سه دهه کوشش گافمن در جامعه‌شناسی

نظریه‌های جامعه‌شناسی ۲ (اروین گافمن)

(عنوان سرفصل: آثار نظریه‌پرداز)

کمال رضوی

۲۴ فروردین ۱۳۹۳

اروین گافمن، جامعه‌شناس و متفکر برجسته‌ی مکتب کنش متقابل نمادین طی بیش از سه دهه «حیات علمی» (۱۹۴۹ تا ۱۹۸۲) آثار متعددی را در قالب کتاب و مقاله به رشته‌ی تحریر در آورده است. بر طبق یک کار کتاب‌شناسی از آثار گافمن که در سال ۱۹۹۷ منتشر شده و جامع‌ترین کار در این زمینه می‌تواند به حساب آید، از گافمن علاوه بر تز فوق‌لیسانس و دکترا، دوازده کتاب در حد فاصل سال‌های ۱۹۵۳ تا ۱۹۸۱ منتشر شده‌اند (Lemert, 1997: 272-263). پیوست ۱ عناوین و مشخصات کتاب‌های گافمن را نمایش می‌دهد.

افزون بر این، ۲۹ مقاله‌ی علمی در حد فاصل ۱۹۵۱ تا ۱۹۸۹ از گافمن در ژورنال‌های تخصصی و کنفرانس‌های علمی و کتاب‌هایی که در قالب مجموعه مقالات از نویسندگان متعدد بوده‌اند، انتشار یافته است (چهار مورد از این مقالات، بعد از درگذشت گافمن منتشر شده‌اند). پیوست ۲، عناوین و مشخصات مقاله‌های گافمن را نشان می‌دهد. با توجه به اینکه گافمن عمر چندان درازی نداشت (شصت سال: ۱۹۸۲-۱۹۲۲) و حیات علمی وی (از زمان نگارش تز کارشناسی ارشد در ۱۹۴۹ تا زمان درگذشت، ۱۹۸۲) کمتر از سه و نیم دهه است، این مجموعه آثار نشان می‌دهد وی نظریه‌پرداز نسبتاً پرکاری بوده است.

سهم کارنامه علمی گافمن در جامعه‌شناسی ایران، ترجمه‌ی دو کتاب شاخص از وی بوده: «داغ ننگ» و «نمود خود در زندگی روزمره» دو کتابی هستند که از گافمن توسط مسعود کیان‌پور به زبان فارسی ترجمه شده و به ترتیب در سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۹۱ توسط نشر مرکز منتشر شده‌اند. در ادامه‌ی این یادداشت به اختصار پیرامون پاره‌ای از مهم‌ترین کتاب‌های نگاشته‌شده توسط گافمن سخن خواهیم گفت.

۱۹۵۶: نمود خود در زندگی روزمره

این کتاب، پس از تزه‌های دانشگاهی وی و یک کتاب نه چندان شناخته‌شده‌ی دیگر («فروشنده‌ی ایستگاه خدمات: مرد و کار او»)، اولین کتاب شاخص منتشرشده از گافمن است که مهم‌ترین اثر وی نیز لقب گرفته و از سوی انجمن جامعه‌شناسی آمریکا به عنوان یکی از ده کتاب برجسته‌ی جامعه‌شناسی در قرن بیستم معرفی شده است. در این کتاب مهم‌ترین و شناخته‌شده‌ترین نظریه‌ی جامعه‌شناختی گافمن نیز ارائه شده است: نظریه‌ی نمایش‌گونه بودن زندگی.

ساختار کتاب: این کتاب دارای یک مقدمه و هفت فصل است و چاپ اصلی انگلیسی آن در ۱۷۳ صفحه تنظیم شده است. مقدمه مشتمل بر ۹ صفحه است. عناوین فصول هفت گانه و تعداد صفحات آن نیز به ترتیب عبارتند از: ۱. اجراها [ی نمایشی] (۳۷ صفحه)؛ ۲. تیم‌ها (۱۹ صفحه)؛ ۳. نواحی و رفتار ناحیه (۲۱ صفحه)؛ ۴. نقش‌های ناسازگار (۲۰ صفحه)؛ ۵. ارتباط خارج از شخصیت (۱۵ صفحه)؛ ۶. هنر مدیریت اثرگذاری (۲۰ صفحه)؛ ۷. نتیجه‌گیری (۲۰ صفحه).

۱. Performances

۲. Discrepant Roles

نظریه‌ی اصلی: گافمن در این کتاب با بهره‌گیری از واژگان و ترمینولوژی تئاتر و اجرا مانند «کاراکتر»، «ابزار صحنه»، «صحنه» و... کنش‌های متقابل اجتماعی را تجزیه و تحلیل می‌کند. به باور او رفتارهای روزانه مردم می‌تواند به وسیله تحلیلی مبتنی بر نمایش فهمیده شود. وی در پی تحقیقات خود به این نکته پی برد که افراد در تعاملات معمول اجتماعی خود مثلاً در ارتباط با همکاران صادق نیستند، بلکه خودآگاه و ناخودآگاه در حال نمایش دادن هستند. او تصریح می‌کند که هویت آن چیزی نیست که ما هستیم، هویت چیزی است که ما می‌سازیم و از طریق انتخاب لباس (لباس صحنه)، اشیا (ابزار صحنه) و رفتار (ایفای نقش) به آن جامه عمل می‌پوشانیم (شاهمیری، ۱۳۸۶: ۱۱).

۱۹۶۱: تیمارستان‌ها: مقالاتی در جایگاه اجتماعی بیماران روانی و دیگر زندانیان

این کتاب محصول یک سال کار مشاهده‌ی مشارکتی گافمن در یک تیمارستان روانی است و از این حیث نمونه‌ی یک کار میدانی جامعه‌شناختی شاخص به شمار می‌رود. در این کتاب گافمن مسأله‌ی «نهاد تام»^۳ و «مرخصی شدن [از تیمارستان]»^۴ را طرح می‌کند و یکی از نخستین کتاب‌های جامعه‌شناختی‌ای به شمار می‌رود که به تحلیل وضعیت بیماران روانی و تیمارستان می‌پردازد. در توضیح تاریخچه‌ی آغاز و انجام این پژوهش گافمن در مقدمه‌ی کتاب اظهار می‌دارد که از پاییز ۱۹۵۴ تا پایان سال ۱۹۵۷ در تماس با یکی از اعضای «آزمایشگاه مطالعاتی اجتماعی - محیطی نهاد ملی سلامت روان» در مریلند قرار داشته و به مطالعه‌ی اجمالی رفتار نهبانان و بیماران ساکن در مرکز کلینیکی نهاد ملی سلامت پرداخته است. طی سال ۱۹۵۶-۱۹۵۵ یک سال مطالعه‌ی میدانی در تیمارستان خیابان الیزابت در واشنگتن انجام داد؛ جایی که بیش از ۷۰۰۰ بیمار روانی نگهداری می‌شد. گافمن به عنوان یک شبه‌مستخدم و دستیار مسئول ورزش در این تیمارستان به گردآوری داده‌های قوم‌نگارانه از برخی ابعاد زندگی اجتماعی بیماران پرداخت. وی تأکید داشت که برای اینکه بتوان موقعیت بیماران روانی را به شکل صادقانه و صحیحی گزارش کرد، نیاز است که از منظری مشارکت جویانه به مطالعه بپردازد؛ به همین دلیل چنین روشی را برای کار خود برگزید؛ هرچند مانند بسیاری از دیگر مطالعات مبتنی بر مشاهده‌ی مشارکتی، از روش‌های آماری و کمی مبتنی بر اندازه‌گیری و... بهره‌ای نجسته است (Weinstein, 1982: 267).

ساختار کتاب: ویراست دوم این کتاب در سال ۲۰۰۷ توسط انتشارات Transaction و با مقدمه‌ی جدیدی توسط ویلیام هلمریک^۵، در ۳۸۶ صفحه تنظیم شده است. کتاب مشتمل بر چهار مقاله است که سال انتشار اولیه و عناوین آنها به ترتیب عبارتند از: ویژگی‌های نهادهای تام (۱۹۵۷ - ۱۲۴ صفحه)؛ مسئولیت اخلاقی بیمار روانی (۱۹۵۹ - ۴۵ صفحه)؛ حیات زیرین یک نهاد عمومی: مطالعه‌ای در روش‌های معنایی در یک تیمارستان روانی (۱۵۰ صفحه)؛ مدل پزشکی و تیمارستانی‌سازی روانی؟ یادداشت‌هایی بر دگرگونی حرفه‌های تنظیم‌گر^۶ (۶۵ صفحه).

نظریه‌ی اصلی: گافمن در این کتاب، می‌کوشد به بررسی شرایطی بپردازد که طی آن، «خود» انسان‌ها مورد تهدید، حمله و نهایتاً بدنام شدن قرار می‌گیرد. شرایطی که همه‌ی تدبیرها و ترفندهای افراد برای حفظ «خود» را با شکست مواجه می‌کنند. کانون تحلیل گافمن در کتاب، مدل «نهاد تام» است. یک موسسه یا نهاد تام مانند تیمارستان روانی، زندان یا پادگان نظامی، «خانه‌ای است که با نیروهای الزام‌آور، منجر به تغییر «خود» ساکنانش می‌شود». در نهاد

۳. total institution

۴. deinstitutionalization

۵. William B. Helmreich

۶. Mental Hospitalization

۷. Vicissitudes of the Tinkering Trades

تام، بیمار از مراودات مرسوم جامعه جدا شده، و در عوض با افرادی در ارتباط قرار می‌گیرد که واژگان کاملاً متفاوتی برای ارتباط به کار می‌برند. در این ارتباط، فرد بیمار در معرض انواع تحقیرها، توهین‌ها و برخوردهای خوارکننده قرار می‌گیرد و نهایتاً از تمامی حمایت‌های اجتماعی و فیزیکی که پیش‌تر برخوردار بوده، محروم می‌شود و تمام این فرآیند با تمسک به نام خدا، کشور، قانون، معالجه یا عدالت، یعنی تمامی اسامی شریف و اهداف بلندمرتبه، توجیه می‌شود. نتیجه‌ی این فرآیند، عاری شدن فرد بیمار از «خود» خویشتن است؛ هرچند مقاومت فرد می‌تواند به حفظ برخی از بخش‌های خنثای «خود» خویش که مستقیماً در تضاد آشکار با عاملان نهاد تام قرار نمی‌گیرد، طی یک فرآیند «تطبیق‌های ثانویه» نائل آید. اما در نهایت، در نهاد تام، «خود» هرگز نمی‌تواند پیروز شود، بلکه تنها به شکلی مخفی می‌تواند به بقای خود ادامه دهد (گافمن، ۱۳۸۶: ۱۹-۱۸).

۱۹۶۱: مواجهه‌ها: دو مطالعه در جامعه‌شناسی کنش متقابل

این کتاب بر کاربست «استعاره‌ی بازی» در نظریه‌ی گافمن مبتنی هستند. علاقمندی‌ای که ردپای خود را در دو کتاب دیگر گافمن در همین دهه («مناسک کنش متقابل»؛ «کنش متقابل راهبردی») نیز نشان می‌دهد.

ساختار کتاب: نخستین چاپ کتاب به زبان انگلیسی در ۱۳۴ صفحه تنظیم شده است. علاوه بر پیش‌گفتار ۷ صفحه‌ای از دو مقاله‌ی اصلی تشکیل می‌شود: سرگرمی در بازی‌ها (۵۸ صفحه)؛ فاصله‌ی نقش (۶۰ صفحه).

محتوا: در «سرگرمی در بازی‌ها» که عنوان مقاله‌ی اول کتاب است، گافمن به این مساله می‌پردازد که از بازی و سرگرمی‌ای که از آن انتظار می‌رود تولید نماید، چه چیز درباره‌ی رویارویی و مواجهه در دنیای واقعی می‌توانیم بیاموزیم؟ بازی‌ها به گافمن کمک می‌کنند تا بتواند مواجهه‌ها را به مثابه‌ی «فعالیت‌هایی برای ساخت جهان» در نظر گرفته و قلمروی معنایی برای مشارکت‌کنندگان در رویارویی ایجاد کند که به واسطه‌ی آن، «واقعی» به نظر برسند. بر خلاف آنچه از ساخت‌گرایی ساده ممکن است به ذهن متبادر شود، مواجهه‌ها نیز نظیر بازی‌ها، «فی‌المجلس» ساخته نمی‌شود. افراد ممکن است که در وضعیت‌های ویژه، کنش‌هایی را تولید کنند، اما آنها هیچ‌گاه این کنش‌ها را اختراع نمی‌کنند. بازی‌ها همچنین به گافمن کمک می‌کنند تا بر پویایی‌های مواجهات، نوری بیفکنند: مشارکت خودبه‌خودی، سهولت و تنش در کنش متقابل، رویدادها و مدیریت کردن آنها و... (Smith, 2006: 48-47).

مقاله‌ی دوم کتاب نیز حاوی نظریه‌ی مشهور گافمن درباره‌ی «فاصله‌ی نقش» است. منظور گافمن از فاصله‌ی نقش، درجه‌ی کناره‌گیری افراد از نقش‌های محوله‌شان است. گافمن فاصله‌ی نقش را در ارتباط با منزلت اجتماعی افراد مورد بحث قرار می‌دهد و نشان می‌دهد که افراد واجد منزلت بالاتر، در مقایسه با افراد فروپایه، بنا به دلایل متمایز از خود فاصله‌ی نقش نشان می‌دهند. (ریترز، ۱۳۷۹: ۲۹۸-۲۹۷).

۱۹۶۳: داغ ننگ: چاره‌اندیشی برای هویت ضایع شده

این کتاب به لحاظ موضوع و دایره‌ی بررسی، شباهت نسبی با کتاب «تیمارستان‌ها» دارد؛ با این توضیح که به گستره‌ی وسیع‌تر از افرادی می‌پردازد که در جامعه به لحاظ داشتن نوع خاصی از عیوب جسمی یا شخصیتی، با چالش و مشکلاتی در کنش‌های متقابل مواجه می‌شوند؛ به علاوه اینکه فاقد قوت روش‌شناختی کتاب «تیمارستان‌ها» است و بیش از آنکه حاصل مطالعه‌ی میدانی و مشاهده‌ی مشارکتی منسجم و منظمی باشد، بر ذخیره‌ی دانش و مشاهدات نامنظم گافمن مبتنی است.

ساختار کتاب: این کتاب دارای پنج فصل است که ترجمه‌ی فارسی آن در ۲۴۵ صفحه، به همراه پیش‌گفتار مترجم، تنظیم و ارائه شده است. عناوین فصول کتاب و حجم صفحات هر فصل بدین ترتیب است: ۱. داغ ننگ و هویت

اجتماعی (۶۱ صفحه)؛ ۲. کنترل اطلاعات و هویت شخصی (۹۴ صفحه)؛ ۳. اتحاد گروهی و هویت خویشتن (۳۰ صفحه)؛ ۴. خود و دیگری (۲۰ صفحه)؛ ۵. انحرافات و منحرفان (۱۰ صفحه).

نظریه‌ی اصلی: در این کتاب گافمن با اتکا به بررسی‌های توصیفی و تجربی، موقعیت اجتماعی افرادی را مورد باریک‌بینی قرار می‌دهد که به واسطه‌ی ایجاد شکافی میان هویت اجتماعی بالفعل و بالقوه‌شان، قادر به پیروی از هنجارهای متداول جامعه نیستند و در نتیجه نزد سایر افراد عادی مورد پذیرش واقع نمی‌شوند. این افراد به واسطه‌ی وجود تفاوت مذکور اصطلاحاً «داغ‌ننگ» بر پیشانی‌شان می‌خورد. افراد داغ‌خورده، از جریان عادی زندگی خارج شده و مجبور به دست و پنجه نرم کردن با مصیبت‌ها و مشکلات خود می‌شوند. (گافمن، ۱۳۸۶: ۱۷-۱۶). جامعه افراد داغ‌خورده را به چشم افرادی حاشیه‌ای می‌انگارد؛ اما آنها موقعیت خود در مقام بیگانه را سامان داده و با طلب کردن و نمایش دادن هویت و ویژگی‌های رفتاری جدید که به وجوه شخصیتی مبهم و تار آنها یکپارچگی می‌بخشد، در برابر سرکوبگری موقعیت خویش ایستادگی می‌کنند (شاهمیری، ۱۳۸۶: ۱۱).

۱۹۶۳: رفتار در اماکن عمومی: یادداشت‌هایی در سازمان اجتماعی گردهمایی‌ها

گافمن در این کتاب مجدداً بر کنش‌های متقابل روزمره در عرصه‌ی عمومی تمرکز می‌کند. وی میان انواع متعدد گردهمایی‌های عمومی (تجمع‌ها، موقعیت‌ها، مناسبت‌های اجتماعی) و انواع حاضران آنها (مطلعان و آشنایان و غیرمطلعان) تفکیک ایجاد می‌کند.

ساختار کتاب: چاپ انگلیسی کتاب در ۲۴۸ صفحه تنظیم شده و مشتمل بر پنج بخش است: ۱. مقدمه (۲۹ صفحه)؛ ۲. کنش متقابل غیرمتمرکز (۴۹ صفحه)؛ ۳. کنش متقابل متمرکز (۶۷ صفحه)؛ ۴. مشارکت‌ورزی قابل وصول (۴۱ صفحه)؛ ۵. تفسیرها (۵۵ صفحه).

۱۹۶۷: مناسک کنش متقابل: مقالاتی در رفتار چهره به چهره

ساختار کتاب: این کتاب مجموعه شش مقاله از گافمن است. چهار مقاله‌ی اول، نخست بار در دهه‌ی ۱۹۵۰ منتشر شده‌اند، مقاله‌ی پنجم در سال ۱۹۶۴ و مقاله‌ی آخر نیز به عنوان پایان‌بخش، اختصاصاً برای همین مجموعه نگاشته شده است. عناوین مقالات کتاب عبارتند از: «درباره‌ی عملکرد چهره»^۸ (۱۹۵۵)؛ «شرمساری و سازمان اجتماعی»^۹ (۱۹۵۶)؛ «طبیعت تمکین و سلوک»^{۱۰} (۱۹۵۶)؛ «بیگانگی از کنش متقابل»^{۱۱} (۱۹۵۶)؛ «علائم ذهنی و نظم اجتماعی»^{۱۲} (۱۹۶۴)؛ «کنش در کجا قرار دارد؟»^{۱۳}.

نظریه‌ی اصلی: گافمن در این کتاب بر آن است که مفهوم «صورت» را - به مثابه‌ی تصویر مثبتی که یک فرد هنگام کنش متقابل با دیگران، به خود می‌گیرد - مورد بحث قرار دهد. گافمن معتقد است که صورت، «به عنوان یک برساخت جامعه‌شناختی از کنش متقابل، نه امری است موروثی و نه جنبه‌ای ثابت از یک شخص» است. وقتی که یک فرد تصویر از خود مثبتی از خویشتن به دیگران نشان می‌دهد، آن فرد احساس می‌کند که محتاج آن است که این

۸. On Face-work

۹. Embarrassment and Social Organization

۱۰. The Nature of Deference and Demeanor

۱۱. Alienation from Interaction

۱۲. Mental Symptoms and Public Order

۱۳. Where the Action Is

تصویر را حفظ کند و ارتقا بخشد. ناسازگاری در اینکه یک فرد چگونه خود را در جامعه برجسته و نمایانگر سازد، با مخاطره‌ی شرمساری و بی‌اعتباری و بدنامی مواجه است. از این رو، افراد تلاش می‌کنند از تصویر خود حفاظت کنند تا اطمینان حاصل نمایند که خود را به دیگران به شکل نامطلوبی نمایانگر نخواهند ساخت (Trevino, 2003:37).

۱۹۶۹: کنش متقابل راهبردی

این کتاب را بایستی در تداوم کتاب «مواجهه‌ها: دو مطالعه در جامعه‌شناسی کنش متقابل» ارزیابی کرد؛ چرا که در این کتاب نیز گافمن از نظریه‌ی بازی بهره می‌جوید.

ساختار کتاب: کتاب مختصر و موجز است و نخستین چاپ آن به زبان انگلیسی در ۱۴۵ صفحه تنظیم شده است که مشتمل بر یک پیش‌گفتار و دو فصل است: ۱. بازی‌های مبین: تحلیلی بر تردیدها در بازی^{۱۴} (۸۲ صفحه)؛ ۲. کنش متقابل راهبردی (۶۳ صفحه).

نظریه‌ی اصلی: گافمن در این کتاب امکان ایجاد سازگاری میان نظریه‌ی بازی و میراث مکتب شیکاگو و رهیافت کنش متقابل نمادین را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. این یکی از معدود کتاب‌های گافمن است که صراحتاً مکتب کنش متقابل نمادین را موضوع بحث قرار می‌دهد. گافمن با تاثیرپذیری از کارهای توماس شلینگ^{۱۵} پیرامون نظریه‌ی بازی، واقعیت را به مثابه‌ی شکلی از بازی معرفی می‌کند و به بحث از قواعد این بازی و حرکت‌هایی که بازیگران می‌توانند انجام دهند، می‌پردازد و این حرکات را در اشکال «بی‌اطلاع»، «ساده و بی‌تکلف»، «پوششی»، «افشاگرانه» و «ضدافشاگرانه» دسته‌بندی می‌کند. (Fine and Manning, 2003: 47)

۱۹۷۴: تحلیل چارچوب

گافمن، خود، این کتاب را مهمترین اثر علمی‌اش^{۱۶} تلقی کرده (Fine and Manning, 2003: 53)؛ هرچند این کتاب هیچ‌گاه جایگاه کتاب‌های اولیه‌اش (به ویژه «نمود خود در زندگی روزمره») را کسب نکرد. این کتاب را به عنوان نقطه‌ی گسست گافمن از ریشه‌های نظریه‌ی اصیل کنش متقابل نمادین تلقی کرده‌اند؛ چرا که طی آن گافمن توجه خود را از کنش‌ها به ساختارها معطوف کرده است.^{۱۷}

ساختار کتاب: کتاب، مفصل و دارای بخش‌های متعدد است: چاپ انگلیسی آن در ۵۸۶ صفحه تنظیم شده که علاوه بر فهرست نمایه‌های ۱۰ صفحه‌ای پایان کتاب، دارای ۱۴ فصل است که عناوین آنها بدین ترتیب می‌باشد: ۱. مقدمه (۲۰ صفحه)؛ ۲. چارچوب‌های بنیادین (۱۹ صفحه)؛ ۳. کلیدها و پیوندها (۴۳ صفحه)؛ ۴. طراحی‌ها و ساخت‌ها^{۱۸} (۴۰ صفحه)؛ ۵. چارچوب نمایشی (۳۳ صفحه)؛ ۶. مسائل ساختاری در ساخت‌ها (۴۵ صفحه)؛ ۷. فعالیت خارج از چارچوب (۴۷ صفحه)؛ ۸. استحکام فعالیت‌ها (۵۳ صفحه)؛ ۹. مشکلات ساده (۳۴۵ صفحه)؛ ۱۰. چارچوب شکننده (۳۲ صفحه)؛

۱۴. Expression Games: An Analysis of Doubts at Play

۱۵. Thomas Schelling

۱۶. Magnum Opus

۱۷. هرچند برخی جامعه‌شناسان نظیر کالینز و پرین نایاگام، این مساله را رد کرده و بر آن هستند که هیچ تغییر موضعی در کار گافمن رخ نداده؛ بلکه وی همواره نظر دوگانه‌ای پیرامون ساختاربنندی و ساختارها داشته است (ریترز، ۱۳۷۹: ۲۹۹).

۱۸. Designs and Fabrications

۱۱. ایجاد تجربه‌ی منفی (۶۱ صفحه)؛ ۱۲. آسیب‌پذیری‌های تجربه^{۱۹} (۵۷ صفحه)؛ ۱۳. تحلیل چارچوب گفتگو (۶۴ صفحه)؛ ۱۴. نتایج (۱۷ صفحه).

نظریه‌ی اصلی: در این کتاب گافمن این ایده را مطرح می‌کند که کنش بیشتر از طریق پیروی بدون تامل از قواعد تعریف می‌شود تا از طریق یک فرآیند فعالانه، خلاقانه و مذاکره‌ای. گافمن هدف اصلی خود در این کتاب را این گونه اعلام می‌کند: «کوشش برای تشخیص برخی از چارچوب‌های بنیادی فهم که جامعه آنها را در دسترس ما می‌گذارد تا بتوانیم از رویدادها سر در بیاوریم، و تحلیل آسیب‌پذیری‌های خاص این چارچوب‌های مرجع». در این کتاب علاقه‌ی اصلی گافمن متوجه ساختارهای تنگ‌دامنه‌ای است که بر اندیشه‌ها و کنش‌های کنشگران حاکمند. (ریتزر، ۱۳۷۹: ۲۹۹-۲۹۸).

۱۹۸۱: اشکال گفتگو

اشکال گفتگو آخرین کتاب منتشرشده از گافمن است که درست یک سال پیش از درگذشتش وارد فضای نشر شده. مباحث این کتاب شباهت قابل توجهی به روش‌شناسی مردمنگاران و بحث «تحلیل گفتگو» در این نظریه پیدا می‌کند. **ساختار کتاب:** این کتاب متشکل از پنج مقاله است: «پاسخ‌ها و عکس‌العمل‌ها»^{۲۰} (۱۹۶۷۶)؛ «فریادهای عکس‌العمل»^{۲۱} (۱۹۷۸)؛ «موقعیت (رد پا)»^{۲۲} (۱۹۷۹)؛ «خطابه» (۱۹۷۶)؛ «گفتگوی رادیویی» (۱۹۸۱).

محتوا: مقالات کتاب هم به ارتباطات کلامی و هم ارتباطات غیرکلامی از رهگذر یک مدل جامعه‌شناختی - زبان‌شناختی توجه می‌کنند. نخستین مقاله «دیالوگ‌های محاوره‌ای» و روشی که طی آن افراد در طول یک مکالمه به ارائه‌ی پاسخ و عکس‌العمل - هم در قالب کلامی و هم غیرکلامی - می‌پردازند، را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. دومین مقاله، کاربرد نطق‌ها و اظهارنظرها و دلالت‌های ضمنی اجتماعی آنها را در زمینه‌های گوناگون اجتماعی مورد بحث قرار می‌دهد و به طور ویژه به «خودگفتگویی»^{۲۳} (به معنای آنکه به طور مشخص با هیچ فرد خاصی گفتگو نشود) و نقش آن در موقعیت‌های اجتماعی می‌پردازد. در مقاله‌ی سوم (جای‌پا)، گافمن به این بحث می‌پردازد که در جریان مکالمه، مفصل‌های گفتگو و فاصله‌گذاری‌ها چگونه می‌توانند موجب چرخش در گفتگو شوند. در مقاله‌ی چهارم (خطابه) اشکال و روش‌های گوناگون سخنرانی و خطابه مورد توصیف قرار می‌گیرند و در نهایت در آخرین مقاله، گافمن اشکال مورد استفاده‌ی گفتگو در برنامه‌سازی‌های رادیویی و تأثیری که آنها بر شنوندگان دارند را مورد بحث قرار می‌دهد (Heim, 1982: 154-156).

منابع

- ریتزر، جرج (۱۳۷۹)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه‌ی محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی، چاپ چهارم، ۸۲۹ص.
- شامیری، آزاده (۱۳۸۶)، «درباره «اروینگ گافمن»: نمایش خود در زندگی روزمره»، *روزنامه اعتماد*، شماره ۱۴۵۹۱۴، مرداد ۱۳۸۶، صفحه ۱۱ (تئاتر).

۱۹. The Vulnerabilities of Experience

۲۰. Replies and Responses

۲۱. Response Cries

۲۲. Footing

۲۳. self-talk

- گافمن، اروینگ (۱۳۸۶)، *داغ ننگ: چاره‌اندیشی برای هویت ضایع شده*، ترجمه‌ی مسعود کیانیپور، تهران: نشر مرکز، چاپ اول، ۲۴۵ص.
- گافمن، اروینگ (۱۳۹۱)، *نمود خود در زندگی روزمره*، ترجمه‌ی مسعود کیانیپور، تهران: نشر مرکز، چاپ اول، ۲۸۹ص.
- Fine, Gary Alan; Philip Manning (2003). "Erving Goffman". In George Ritzer. *The Blackwell Companion to Major Contemporary Social Theorists*. Blackwell Publishing Ltd .
- Helm, David (1982). "Talk's Form: Comments on Goffman's Forms of Talk.". *Human Studies* 5 (2): 147-157.
- Trevino, A. Javier (2003). *Goffman's Legacy*. Lanham, Md.:Rowman & Littlefield Publishers
- Weinstein Raymond M. (1982). "Goffman's Asylums and the Social Situation of Mental Patients". *Orthomolecular psychiatry* 11 (N 4): 267–274.

پیوست ۱: فهرست تزه‌های دانشگاهی و کتاب‌های منتشرشده از گافمن

(منبع: Lemert, 1997: 272-263)

- 1949 Some Characteristics of Response to Depicted Experience. MA Thesis, University of Chicago.
- 1953a Communication Conduct in an Island Community. Ph D dissertation, University of Chicago.
- 1953b *The Service Station Dealer: The Man and His Work*. Chicago: Social Research Inc.
- 1956a *The Presentation of Self in Everyday Life*. Edinburgh : University of Edinburgh Social Sciences Research Centre.
- 1959a *The Presentation of Self in Everyday Life*. Garden City, NY: Doubleday, Anchor Books.
- 1961a *Asylums:Essays on the Social Situation of Mental Patients and Other Inmates*. Garden City, NY: Doubleday, Anchor Books.
- 1961b *Encounters: Two Studies in the Sociology of Interaction*. Indianapolis: Bobbs- Merrill.
- 1963a *Behavior in Public Places: Notes on the Social Organization of Gatherings*. NY: The Free Press.
- 1963b *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall; NY: Touchstone Books, Simon and Schuster, 1986.
- 1967 *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*. Garden City, NY: Doubleday, Anchor Books.
- 1969a *Strategic Interaction*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- 1971 *Relations in Public: Microstudies of the Public Order*. NY: Basic Books.
- 1974 *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Cambridge, MA: Harvard University (hardbound); New York: Harper and Row (paper back).
- 1976a *Gender Advertisements. Studies in the Anthropology of Visual Communication*. Society for the Anthropology of Visual Communication 3(2).
- 1979a *Gender Advertisements*. Cambridge, MA: Harvard University (hardbound); NY: Harper and Row (paperback).
- 1981a *Forms of Talk*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

جدول تزه‌های دانشگاهی و کتاب‌های منتشرشده از گافمن

ناشر	سال نشر	عنوان کتاب / تز
دانشگاه شیکاگو	۱۹۴۹	تز کارشناسی ارشد: برخی ویژگی‌های پاسخ به تجربه‌ی نمایشی
دانشگاه شیکاگو	۱۹۵۳	تز دکتری: رفتار ارتباطی در یک اجتماع جزیره‌ای
موسسه تحقیقات اجتماعی	۱۹۵۳	فروشنده‌ی ایستگاه خدمات: مرد و کار او
مرکز تحقیقات اجتماعی دانشگاه ادینبورگ	۱۹۵۶	نمود خود در زندگی روزمره
نیویورک: نشر Anchor	۱۹۵۹	نمود خود در زندگی روزمره
نیویورک: نشر Anchor	۱۹۶۱	تیمارستان‌ها: مقالاتی در جایگاه اجتماعی بیماران روانی و دیگر زندانیان
ایندیاناپولیس: نشر Bobbs- Merrill	۱۹۶۱	مواجهه‌ها: دو مطالعه در جامعه‌شناسی کنش متقابل
نیویورک: نشر Free	۱۹۶۳	رفتار در اماکن عمومی: یادداشت‌هایی در سازمان اجتماعی گردهمایی‌ها
نیوجرسی: نشر Prentice Hall نیویورک: نشر Touchstone Books	۱۹۶۳	داغ‌نگ: حواشی‌ای بر تدبیر هویت ضایع‌شده
نیویورک: نشر Anchor	۱۹۶۷	مناسک کنش متقابل: مقالاتی در رفتار چهره به چهره
فیلادلفیا: انتشارات دانشگاه پنسیلوانیا	۱۹۶۹	کنش متقابل راهبردی
نیویورک: نشر Basic	۱۹۷۱	روابط در عرصه‌ی عمومی: مطالعاتی تنگ‌دامنه در نظم عمومی
انتشارات دانشگاه هاروارد	۱۹۷۴	تحلیل چارچوب: مقاله‌ای در سازمان‌یابی تجربه
	۱۹۷۶	تبلیغات جنسیت: مطالعاتی در انسان‌شناسی ارتباطات بصری
انتشارات دانشگاه هاروارد	۱۹۷۹	تبلیغات جنسیت
انتشارات دانشگاه پنسیلوانیا	۱۹۸۱	اشکال گفتگو

پیوست ۲: فهرست مقالات منتشرشده از گافمن در ژورنال‌های علمی، کتاب‌های مجموعه مقاله‌ای
و کنفرانس‌ها

(منبع: Lemert, 1997: 272-263)

- 1951 Symbols of Class Status. *British Journal of Sociology* 11 : 294-304.
- 1952 On Cooling the Mar k Out: Some Aspects of Adaptatio n to Failure. *Psychiatry* 15 (4) : 451-63.
- 1955 On Face-work: An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. *Psychiatry* 18(3) : 213-231.
- 1955 Book review of H.R. Service and H.S. Service, *Tobati: Paraguayan town*. *American Journal of Sociology* 61(2) : 186-7.
- 1956b Th e Natur e of Deferenc e and Demeanor. *American Anthropologist* 58(3) : 473-502.
- 1956c Embarrassment and Social Organization. *American Journal of Sociology* 62(3) : 264-71.
- 1957a Alienation from Interaction. *Human Relations* 10(1) : 47-59.
- 1957b Interpersonal Persuasion. Pp. 117-93 in Bertram Schaffner (ed.), *Group Processes: Transactions of the Third (1956) Conference*. NY: Josiah Macy Jr. Foundation.
- 1957c Some Dimensions of the Problem. Pp. 507-1 0 in D.J. Levinson and R.H.Williams, (eds.), *The Patient and the Mental Hospital*. NY: Free Press.
- 1957d Book review of D.R. Cressey, *Other People's Money*. *Psychiatry* 20(3) : 321-6.
- 1957e On Som e Convergenc e s of Sociology an d Psychiatry. *Psychiatry* 20(3) : 201-3.
- 1957f Book review of I. Belknap. *Human Problems of a State Mental Hospital*. *Administrative Science Quarterly* 2(1) : 120-1.
- 1958 Th e Characteristics of Total Institutions. Pp. 43-8 4 in *Symposium on Preventive and Social Psychiatry (April 15-17, 1957)*. Washington, DC : Walter Reed Army Institute of Research.
- 1959b Th e Moral Career of the Mental Patient. *Psychiatry* 22(2) : 123-42.
- 1961c On the Characteristics of Total Institutions. In Donald R. Cressey (ed.), *The Prison: Studies in Institutional Organization and Change*. NY: Holt, Rinehart, and Winston.
- 1964a Ment al Symptom s and Publi c Order. *Disorders of Communication*. Association for Research in Nervou s and Mental Disease, Research Publications 42 : 262-9.
- 1964b Th e Neglected Situation. *American Anthropologist* 66 : 133-6.
- 1966 Communication and Enforcement Systems. In Kathleen Archibald (ed.), *Strategic Interaction and Conflict*. Berkeley, CA: Institute of International Studies.
- 1969b Th e Insanity of Place, *Psychiatry* 32(4) : 357-88.
- 1976b Replies and Responses. *Language and Society* 5(3) : 257-313.
- 1977a Genderisms. *Psychology Today* 11(3) : 60-3.
- 1977b Th e Arrangement Between the Sexes. *Theory and Society* 4(3) : 301-32.
- 1978 Response Cries. *Language* 54(4) : 787-815.
- 1979b Footing. *Semiotica* 25(1/2) : 1-29.
- 1981b A Reply to Denzin and Keller. *Contemporary Sociology* 10(1) : 60-8.
- 1983a Th e Interaction Order. *American Sociological Review* 48 : 1-17.
- 1983b Felicity's Condition. *American Journal of Sociology* 89(1) : 1-53.
- 1983c Microsociologie et histoire. Pp. 197-202 in Ph. Fritsch, (ed.), *Le Sens de L'ordinaire*. Paris: Editions du Centr e Nationa l de la Recherch e Scientifique.
- 1989 On Fieldwork. *Journal of Contemporary Ethnography* 18(2):123-32.

پیوست ۳ : ادبیات ثانوی^{۲۴} (کتاب‌های نوشته‌شده درباره‌ی گافمن)

1. Burns, Tom. 1992. *Erving Goffman*. London and NY: Routledge.
2. Corder, Lloyd E. 1988. *The Utility of Erving Goffman's Theoretical Perspective: Metaphorical Models and "Serious Ethnography" for the Rhetoric and Communication Scholar*. University of Pittsburgh Dept. of Communications.
3. Ditton, Jason (ed.) 1980. *The View from Goffman*. London: Macmillan.
4. Drew, Paul and Wooton, Anthony (eds.). 1988. *Erving Goffman: Exploring the Interaction Order*. Cambridge: Polity Press.
5. Hare, Paul and Blumberg, Herbert H. 1988. *Dramaturgical Analysis of Social Interaction*. NY: Praeger.
6. Jacobsen, Michael Hviid (ed.). 2010. *The Contemporary Goffman (Routledge Studies in Social and Political Thought)*. NY: Routledge
7. Lemert, Charles and Branaman, Ann (ed.). 1997. *The Goffman Reader*. MA: Blackwell Publishers Ltd.
8. Lyman, S.M. and Scott, M.B. 1975. *The Drama of Social Reality*. NY : Oxford University Press.
9. Manning, Philip. 1992. *Erving Goffman and Modern Sociology*. Stanford, CA: Stanford University Press.
10. Riggins, Stephen Harold (ed.). 1990. *Beyond Goffman: Studies on Communication, Institution, and Social Interaction*. Berlin and New York: de Gruyter.
11. Schlenker (ed.), *The Self and Social Life*. NY: McGraw-Hill.
12. Smith, G.W.H. (ed.), 1995. *Goffman's Patrimony*. London: Routledge.
13. Smith Greg (ed.). 1999. *Goffman and Social Organization: Studies in a sociological legacy*. London and NY: Routledge.
14. Smith Greg. 2006. *Erving Goffman (Key Sociologists Series)*. London and NY: Routledge.
15. Trevino, A. Javier. 2003. *Goffman's Legacy*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers.

۲۴. Secondary Literature : علاوه بر کتاب‌های فهرست‌شده، شمار متعددی مقاله نیز در ارتباط با گافمن و نظریات وی منتشر شده که به سبب حجم زیاد، از ذکر نام و مشخصات آنها خودداری کرده‌ایم.